

Aikuiselle on vaikea tehtävä kasvattaa nuoresta yhteiskunnan jäsentä, joka omilla toimillaan oppii kantamaan vastuuta ja korjaamaan sellaisia virheitä, joita kasvattaja itse on tehnyt. Siinä pitää olla samaan aikaan kahdessa asemassa: toisaalta ikään kuin nöyränä tunnustajana ja toisaalta kuitenkin vajavaisuudessaankin luotettavana auktorieettina ja opettajana.

Teoksellaan Heiskanen ottaa haasteen vastaan ja suoriutuu hyvin. Hän ei vaikene vastuunjaosta ja jättää nuorelle lukijalle tilaa ajatella ja valita itse. Hän nimeää ne realistiset hyvät ja toivoa luovat seikat, jotka kannattaa nähdä ja tehdä, jotta motivaatio jaksaa pysyäsi. Samaa aikaan hän sanoo ja perustelee sen, mikä sanottava on: "Ilmastomuutoksen hillitseminen

ei ole helppoa, mutta välttämätöntä se on."

Yhteen hiileen -kirja tavoittaa, minkä tällainen teos voi. Sen sivuilla raskaasta aiheesta tulee kevyttä omaksua. Niin, että sisältö kuitenkin säilyttää rehellisyytensä ja painavuutensa.

Loppuun on koottu hyödyllinen hakemisto ja linkkejä, joista halutessa löytää lisää tietoa.

Onnistunut kotouttaminen edellyttää yhteistyötä, tietoa ja pitkäjänteisyyttä

ANNA SEPPÄNEN

Maahanmuutto ja kotouttaminen ovat säilyttäneet ajan-kohtaisuutensa yhteiskunnallisen keskustelun teemoina Suomeen muuton kasvaessa enenevissä määrin 1900-luvun loppupuolelta alkaen. Suomi oli pitkään toisen maailmansodan jälkeen maastamuuton maa, mutta trendin kääntynyt maahanmuuttovoittoiseksi tunnustettiin maahanmuuton jatkuminen ja yhteiskunnan muuttuminen tämän myötä – suomalainen kotouttamispolitiikka sai alkunsa. Keskustelua julkisen vallan kotouttamistoimenpiteistä sekä niiden onnistumisesta käydään jatkuvasti erilaisten maahanmuuttoon liittyvien ilmiöiden yhteydessä. Mutta mitä suomalaisesta kotouttamispolitiikasta lopulta tiedetään? Entä mitä näyttää kotouttamisen kentän kokonaiskuva koko moniulotteisessa laajuudessaan – mitä ovat kotoutuminen ja kotouttaminen, ja ketkä näihin prosesseihin osallistuvat?

Kirjassaan *Suomi omaksi kodiksi* Pasi Saukkonen määrittelee kotoutumisen tilaa Suomessa nykytutkimuksen ja tilastojen valossa, luo katsauksen suomalaisen kotouttamispolitiikan järjestelmän eri osa-alueisiin ja keskeisiin toimijoihin sekä käsittelee kotouttamisen kehittämistä ja tulevaisuutta.

Teoksen ensimmäinen osa "Kotoutuminen ja kotouttaminen" käsittelee kotouttamispolitiikan ja kotoutumisen nykytilaa ja historiaa. Keskeistä teemaan liittyvää käsitteistöä sekä käsitteiden alkuperää avataan, ja samalla peräänkuulutaan käsitteiden harmonisempaa käyttöä julkisessa keskustelussa. Saukkosen mukaan kotoutumiseen liittyvä keskustelu kärsii käsitteiden epäsuhtaisesta käytöstä: maahanmuuttajilla tarkoitetaan eri asiayhteyksistä riippuen erilaisia väestöryhmiä, ja toisaalta kotoutumisella saatetaan viitata vain yksittäisiin kotoutumisen ilmiöihin.

Pasi Saukkonen
Suomi omaksi kodiksi
Kotouttamispolitiikka ja sen
kehittämismahdollisuudet
Gaudeamus 2020

Kirjan ensimmäisessä osassa luodaan myös katsaus kotoutumisen tutkimukseen sekä tutkimuksiin perustuvaan tietoon Suomeen muuttaneiden kotoutumisen tilanteesta Friedrich Heckmannin neliulotteiseen malliin (rakenteellinen – kulttuuri – vuorovaikutuksellinen – identifioiva) nojautuen. Vertaillua tehdään suhteessa Suomesa syntyneisiin suomalaistautaisiin. Suomeen muuttaneet ulkomaalaistautaiset ja Suomesa syntyneet suomalaistautaiset ovat väestöryhminä taustoiltaan ja elämäntilanteiltaan sisäisesti hyvin heterogeenisiä, ja tämän vuoksi karkeankin tason yleistämiseen liittyy pulmia. Eroja ja eriarvoisuuksia näiden ryhmien

väliltä kuitenkin havaitaan, ja kirjassa todetaan, että ulkomaa-laistaustaisilla on keskimäärin huonompi asema suomalaisessa yhteiskunnassa kuin Suomessa syntyneillä suomalaistaustaisilla. Erityistä huolta tulisi pitää pakolaistaustaisena sekä länsimaiden ulkopuolelta Suomeen muuttavien yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Lisäksi työmarkkinoille pääsyn esteiden purkamisessa näyttäisi olevan vielä paljon työsarkaa – ja samoin voi sanoa sosiaalisesta osallisuudesta. Suomen tilanteen määrittelyn ohella kirjassa tuodaan esille myös kansainvälistä vertailututkimusta kotoutumisesta eri EU-maissa.

Ensimmäinen osa kattaa myös kotouttamisen historian pähkinänkuoressa niin Suomen kuin joidenkin muidenkin Euroopan valtioiden tasolla. Saukonen tuo esiin kansainvälisesti vaihtelevia kotouttamispoliitikoita sekä näiden heijastamia ideologioita ja arvoja. Kirjoittajan argumentoinnin perusteella Suomen kotouttamispolitiikka näyttäytyy suurilta linjoiltaan läpi muutaman kymmenen vuoden mittaisen historiansa verrattain vakaana.

Kirjassa esiteltävät kotouttamispoliittiset toimenpiteet konkretisoituvat lukijalle kotouttamislainsäädännön sekä kotoutumisen keskeisten toimijoiden määrittelyssä. Siinä missä laki määrittelee kotouttamisen hyvinkin laaja-alaisesti maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteisena kehityksenä, näyttää kotouttaminen käytännön toimenpiteiden valossa kirjoittajankin mukaan suppealta ja yksisuuntaiselta. Keskeiseksi kotouttamistoimenpiteiksi määritellään alkukartoitukset, kotouttamissuunnitelmat sekä ennen kaikkea kotoutu-

miskoulutukset, jotka eivät käytännössä ole kaikkien Suomeen muuttaneiden hyödynnettävissä. Edellä mainittujen toimenpiteiden järjestämisestä vastaavia julkisen vallan alaisia tahoja ja niiden vastuualueiden määrittelyä seurattessa lukijaa voi hengästyttää: kuntien ja valtion välistä työnjakoa kotouttamistoimenpiteissä esitellään seikkaperäisesti, mutta varsinkin aiheeseen syvällisesti perehtymättömän lukijan on haastavaa pysytellä kärryillä. Lukijan on helppo jakaa kirjoittajan näkemys siitä, että Suomen kotouttamispoliittisen järjestelmän selkeyttäminen ja vastuualueiden osoittaminen selkeämmin eri tahoille voisi tuoda toimenpiteisiin sekä niiden onnistumisen arviointiin selkoa.

Kotouttamisen nykytilan määrittelyn tuhdin faktapitoisen pureksinnan jälkeen seuraa teoksen antoisimmat osuudet: luvuissa ”Mitä voitaisiin tehdä paremmin” ja ”Kotoutumisen ja sen edistämisen tulevaisuus” kotoutumista käsitellään koko laajuudessaan ja moniulotteisuudessaan kriittisen realistisella ja ehdollisen optimistisella otteella. Luvuissa esitellään myös asian tuntijankökökulmat Joonas Timoselta, Lilli Rasilaiselta, Hani Tarabichilta sekä Risto Kariselta.

Yksi kirjan kantavista teemoista on käsitys kotoutumisesta koko yhteiskunnalle kuuluvana ja moniulotteisena ilmiönä, johon tarvitaan laajasti eri alojen asiantuntemusta, yhteistyötä ja erilaisia näkökulmia. Tämä käsitys välittyy erityisen selvästi alaluvussa ”Kehittämisehdotukset”, jossa käydään läpi ajankohtaisia haasteita ja mahdollisia ratkaisuja kotoutumisen edistämiseksi hyvinkin erilaisista näkökulmista. Osa näkökulmista käsittelee sitä, kenelle kotouttaminen

kuuluu: Miten kotouttamisesta tehdään koko yhteiskunnan toiminto? Mitä tarkoittaa kotoutuminen paikallisena ilmiönä, ja mitä se tarkoittaa kotouttamistoimien toteutuksen kannalta? Miten rakennetaan kotouttavaa kansalaisyhteiskuntaa? Osa koskee kielen ja yhteisen ymmärryksen roolia, kuten sitä, millaista päivitystä ja selkeytystä kotouttamisen käsitteistö kaipaa. Toisaalta myös kotoutumisen edistämisen toimenpiteitä ja niiden toteuttamisen muotoa pohditaan: Mitä riskejä palvelujen valtavirtaistamiseen liittyy ja miten ne voitetaan? Mitä hyötyjä ja haittoja on kotoutumisen edistämistoimien toteuttamisesta hankemuodossa? Miten kotouttamispoliittisesta järjestelmästä saataisiin läpinäkyvä ja selkeä? Lisäksi luvussa pohditaan resursointia, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia, innovointia sekä tutkimuksen ja politiikan välistä vuoropuhelua. Työelämää käsitellään sekä yleisesti kulttuurin ja työmarkkinapolitiikan kannalta että kohdeyhmäspesifisti naisten työllistymisen esteisiin liittyen.

Kirjan viimeisessä luvussa nostetaan esille ajankohdaisia kehityskulkuja sekä niiden pohjalta todennäköisiä tulevaisuudenskenaarioita. Tärkeimmiksi tulevaisuuden teemoiksi määritellään työmarkkinoille pääsy ja siellä pysyminen, osallisuuden edistäminen työelämän ulkopuolelle jäävien osalta, Suomeen muuttaneiden jälkikasvun yhdenvertaisuuden tosiasiallinen toteutuminen sekä edellytysten luominen (kansalliselle) yhteenkuuluvuuden tunteelle. Lopuksi kotouttamisen edistämistoimenpiteet kiteytetään kymmeneen teesiin.

Kirjoittajan mukaan keskus-

telu kotoutumisesta voi rinnastua julkisessa keskustelussa tyypistetysti yksittäisiin aihealueisiin, kuten työllisyyteen. Toisaalta saatetaan toivoa yhden yksittäisen asian ”ratkaisevan” kotoutumiseen liittyvät kysymykset ja haasteet. Tätä vasten teoksen läpi toistetaan käsitystä kotoutumisesta laajana, eri elämänvaiheita ja osa-alueita kattavana prosessina, jonka käsittelyssä tulisi muistaa ilmiön jatkuvuus. Maahanmuutto ja kotoutuminen ovat aiheina moniulotteisia ja koko yhteiskuntaa koskettavia, vaikka niiden painavuus vaihtelee alueellisesti, Suomeen muuttaneiden osuuden ollessa erityisesti suurissa kaupungeissa suhteellisesti paljon suurempi. Aiheen yhteiskunnallisen läpileikkaavuuden vuoksi kotoutumisen edistämisessä tarvitaan asioita, joita monimutkaisten ilmiöiden äärellä vaaditaan: kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä, yhteistyötä eri hallinnonalojen välillä, toisaalta syvää asiantuntemusta alan asiantuntijoiden parissa, sekä myös yleistä asiantuntemusta muilla aloilla. Lisäk-

si tarvitaan järjestelmän selkeyttä ja läpinäkyvyyttä ja resursseja, joilla ennaltaehkäistään muutoin ongelmista koituvia suurempia kustannuksia.

Kirjassa tarjotut tilannekuvat, visiot ja teesit on helppo allekirjoittaa. Kiitosta ansaitsee kirjassa paikoin pilkahteleva näkökulma suomalaistaustaisten kotoutumisesta globaaliin muuttoliikkeeseen. Tämä kuvaa kaksisuuntaisen kotoutumisen yleensä vähemmän esille pääsevää puolta. Kotouttamispolitiikasta ja -toimenpiteistä puhuttaessa ajatukset suuntautuvat ensisijaisesti Suomeen muuttaneisiin, mutta yhtä hyvin voitaisiin kysyä, millaisia kotouttamistoimenpiteitä Suomessa syntyneet suomalaistaustaiset tarvitsisivat sopeutuakseen kansainväliseen muuttoliikkeeseen. Toimenpiteille olisi kirjoittajan mukaan tarvetta: ”Maahanmuuttajien kotoutumisessa on monilla sen ulottuvuuksilla ollut suuria ongelmia, mutta erityisen pahalta näyttää epäonnistuminen kantaväestön kotoutumisessa ja kotouttamisessa. Miljoonat ihmiset Euroopas-

sa ja sadattuhannet Suomessa eivät haluaisi hyväksyä kansainvälistä liikkuvuutta eivätkä ihmisten erilaisuutta.” Teoksessa tämä kotouttamispolitiikan puoli jää harmillisesti ohuemmaksi ja vaille konkreettisia toimenpideehdotuksia. Toisaalta läpi kirjan kantautuu ajatus yhtenäisen ja kulttuurisesti moninaisen yhteiskunnan tärkeydestä sekä siitä, mitä se toteutuakseen vaatii: 1800-luvulta 2000-luvulle päivitettyä käsitystä suomalaisuudesta, joka arvostaa moninaisuutta, on avoin eri taustoista tuleville henkilöille ja osaa valjastaa erilaisuuden tuomaan aidosti lisäarvoa kaikille yhteiskunnan jäsenille.

Suomi omaksi kodiksi on ajan-kohtainen ja kattava tietopaketti, jossa suomalaisen kotouttamispolitiikan ansioita ja kehittämiskohtia tuodaan napakasti esille. Teos on mielekästä luettavaa paitsi kaikille kotouttamisen kentällä toimiville, myös niille, jotka ovat kiinnostuneet kansainvälisen muuttoliikkeen vaikutuksista yhteiskuntiin ja yksilöiden elämään.

Ilkka Suominen

MATTI VIRTANEN

Vuonna 1939 syntynyt Ilkka Suominen on ollut yritysjohtaja, kokoomuksen pitkäaikaisin puheenjohtaja, ministeri, eduskunnan puhemies, Alkon pääjohtaja ja europarlamentaarikko. Historiantutkija Riku Keski-Rauskan kirja Suomisen urasta ja elämästä on pätevä ja (hiukan liiankin) perusteellinen kuvaus Suomisen urasta ja elämästä.

Ilkka Suomisen isoisä Juha Wiktor perusti kevätkesällä 1898 nahkuriverstaan Nakkilaan Porin lähelle. Toiminta laajeni, kun Ilkan isä Leo Suominen astui remmiin 1930-luvulla. Sekä Juha Wiktorilla että Leo Suomista Keski-Rauska luonnehtii samoin sanoin: lemmit olivat tyyniä ja rauhallisia ihmisiä, jotka eivät koskaan rähjänneet alaisilleen, ja tehtaan työläisistä pidettiin hyvää huolta.

Riku Keski-Rauska
Sinä osaat, sinä pystyt
Ilkka Suomisen elämä
Docendo, 2020

Pitkin kirjaa samat sanat toistuvat Ilkka Suomisen persoonan luonnehdinnoissa: Ilkka on rauhallinen, sosiaalinen, yhteistyöhakuinen ja sovittelva. Ilkka Suomisen persoonan